

ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ

Καὶ πέρσι εἶχαμε πάει στὰ Βαρδούσια μὰ δὲν ἀνεβήκαμε στὸ «Ψηλό», μείναμε στὸ «Λάκο». Εἴμαστε ἔμεῖς, τὰ τρία ἀδέρφια κι ὁ πατέρας μας. Καὶ βγήκαμε τότε στὸ ξετούμπισμα τοῦ Λάκου κι ἀγναντεύαμε κατὰ τὴν Αἰτωλία πού, μὲ ὅλες τὶς ψηλὲς κορφές της, ἦτανε χαμψηλότερά μας. Ἄλλὰ πίσω μας, ἀλλὰ δεξιά μας καὶ ζερβιά, εἶχαμε τείχια ψηλὰ ἀπὸ μονοκόματη πέτρα πού δὲν ἄφηναν νὰ ἰδοῦμε, νὰ καρραουλίσουμε.

«Τοῦτα μοιάζουνε μὲ σκηνογραφίες. Πέρα ἀπ' ἀντικρὺ δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πλατεῖα τοῦ θεάτρου — εἶναι τὰ Βαρδούσια τῆς Ἀρτοτίνας, φορμαρισμένα. Μπαίνοντας στὸ Λάκο, βλέπεις ἀλλιῶτικα πράματα: πρῶτο πλάνο, δεύτερο πλάνο, φόντο . . .». Ἔτσι εἶπε πέρσι ὁ ἀδερφός μου Κλέαρχος τὴν ὥρα πού φεύγαμε.

Ἄληθεια σκηνογραφίες.

Μὰ κάτι διαφέρουν ἀπὸ τὶς σκηνογραφίες κι αὐτὸ τὸ «κάτι» εἶνε πολὺ . . .

Ξανανεβαίνουμε λοιπὸν πάλι. Κι ὅσο κοιτᾶμε μπροστά μας θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε χαμψηλά, γυρίζοντας ὅμως τὸ κεφάλι μας πίσω, βλέπουμε πὼς ξεδιαβαίνουμε τὶς κορφές τῶν βουνῶν πού εἶνε πέρα ἀπ' τὸ ποτάμι.

Τὰ ζά μας, ἓνα μουλάρι κι ἓνας γαῖδαράκος, σκαρφαλώνουνε στ' ἀπότομα πλάγια, διαβαίνουν ἀφοβα τὶς σάρες, δὲν κιοτεύουν στὸ βράχο. Κάπου-κάπου, σὲ κίαναν ἀνή-

φορο κοφτόν, βοηθᾶμε τὸ γαιῖδαρέλι μας σπρώχνοντάς το εἶναι καὶ ξεκαλίγωτο, τὸ καφερό.

Ἄφηνουμε τὸ δάσος καὶ σὲ λίγο παίρνουμε τὸ «Σκαλί». Πάνου πέτακας, βράχος ἀτόφιος, κάτου σάρες γκρεμοί, ρέματα. Δῶ - κεῖ λίγα ἔλατα ξεμοναχιασμένα, γέρικα, μὲ μούσκλια γριζοπράσινα στὸν κορμὸ καὶ τὰ κλαδιά τους. Καρτεροῦνε τὸ θάνατο, ἀφοῦ περνάσανε τὴ ζωὴ τους γαντζωμένα στὸ βράχο καὶ θέρειψαν μὲ τὸ λίγο πὺν τοὺς ἔδινε ἢ πέτρα. Στοὺς χαλιάδες, στὶς σκισμὲς τοῦ βράχου, ξεπετιοῦνταν ἀγκάθια, «παλαμονίδα» πὺν λένε, καὶ «τούφα». Τὰ μοναδικὰ χορτάρια πὺν κάνουν προκοπὴ δῶ πάνου καὶ εἶναι ἢ βοσκή τῶν κοπαδιῶν.

Διαβήκαμε ἓνα ρεματάκι ὕστερα ρχόντανε μιὰ τούμπα ὀμαλή.

— Πίσω ἀπὸ δῶ εἶναι ὁ Λάκος, εἶπα.

Περνάσαμε τὴν τούμπα, φάνηκε ἄλλη ψηλότερα.

— Πίσω ἀπὸ τούτη εἶναι ὁ Λάκος, εἶπα.

Τὴν περνάσαμε κι αὐτή. Ἦτανε ἄλλη πιὸ ψηλὴ μπροστά μας.

— Τώρα πιά, δῶ πίσω ἀπ' αὐτὴ εἶναι ὁ Λάκος, εἶπα πάλι.

— Ὅλο τὸ ἴδιο μᾶς λές, κοροῖδεψε ὁ Γιάννης, ἕνας νεαρὸς εὐελπισ τῆς συντροφιάς μας.

Ἔολοι γελοῦσανε μὲ μένα.

Ἔομως τώρα ἔλεγα σωστά. Ξεκαμπίσαμε πάνου. Καμιὰ δεκαριὰ σκυλιὰ μᾶς ριχτήκανε σὰ λύκοι. Γιὰ καλή μας τύχη βρέθηκε κάποιον τσοπανόπουλο, ὁ Ἄναργυρος, πὺν μᾶς ἔβγαλε ὡς πέρα καὶ πιάσαμε τὸν κατήφορο γιὰ τὰ «Κέδρα». Στὶς στρουγγες τοῦ Λάκου δὲν ἦτανε κανένας τσοπάνης.

Ἀπὸ πέρα ἀπὸ τὰ Κέδρα, ἀρχίσανε τὰ ἄλλα σκυλιὰ. Ὁ Ἄναργυρος χούγιαξε: Ὁρὲ Γιῶργο! ἔβγα παραδῶθε νὰ μὴν τοὺς φᾶνε τὰ σκυλιὰ!

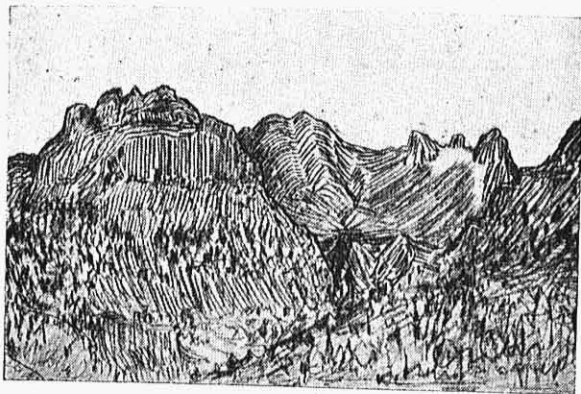
Σούρουπο πιά, δὲν καλοβλέπαμε. Ἀπὸ ψηλὰ ἀκούγονταν ἓνα βουητὸ καταράχη. «Ἀράπη» τὸ λένε κεῖ πὺν βγαίνει τὸ νερό. Κι ὁ Ἀράπης ἔκανε γαργάρες καὶ τραγουδοῦσε.

Μπροστά μας βρήκαμε τὸν τσοπάνον Γκουζογιῶργο, πὺν κρατοῦσε μιὰ τενεκεδένια καρδᾶρα γιομάτη νερό. Ἀπὸ

πάνου ροβόλαγε κάποιος ἄλλος, ἀργοκούνητος. Δὲν ξεχωρίζαμε ποιὸς εἶναι ἓνα μαῦρο πρᾶμα βλέπαμε.

— Μπάρπα Μήλιο, πάρε τὴν καρδάρα ν' ἀμποδίσω τὰ σκυλιά, τοῦ φώναξε ὁ Γιώργος.

Φτάσαμε στὴ στρουγγα, στὰ Κέδρα. Ἔχουνε μιὰ καλὴ ταράτσα, φκιασμένη μὲ χοντρὰ κέδρινα ξύλα ἀτόφια. Ὁλόγυρα ξερότοιχος καὶ στὴ σκεπή, πάνου ἀπ' τὰ ξύλα, χούμα. Ξεφορτώσαμε, μπήκαμε μέσα κι ἀφοῦ στρώσαμε τὰ ροῦχα

*Ἀποψη τῶν Βαρδουσιῶν ἀπὸ τὴν Ἄρτοτινα.

μας ξαπλωθήκαμε. Ἦρθαν ἄλλοι δυὸ τσοπάνηδες, ὁ Ἄριστέδης Γαϊτάνης κι ὁ Τάσος Καζαμίας.

— Βρέ! δῶ εἶστε κι ἐσεῖς; τοὺς εἶπαμε.

Πέρσι ἦτανε στὸ Λάκο.

Ἔπιαμε οὔζο, τρώγοντας κάνα δαμάσκηνο ποὺ εἶχε στὸ σκαοῦλι του ὁ Γιάννης, καὶ κουβεντιάζαμε. Μιὰ καλὴ φωτιά, ἀναμένη στὴν ἄκρη τῆς ταράτσας, μᾶς ἔφεγγε καὶ μᾶς γλύκαινε μὲ τὴ ζεστασιά της. Τὰ κέδρινα ξύλα μοσκοβολούσανε καθὼς καίγονταν.

Φάγαμε, κι ὕστερα πιάσαμε τὴν κουβέντα γιὰ ταλάρους,

καρδάρες και κουδούνια. Χτυπούσαμε κιάλας κάμποσα κουδούνια μεγάλα ξεκρεμώντας τα ἀπὸ τὰ ξυλόκαρφα ποὺ ἦτανε μπηγμένα στὸν ξερότοιχο.

Κανονίσαμε, τί ὥρα θὰ ξυπνούσαμε τὸ πρωὶ γιὰ ν' ἀνεβοῦμε στὸ «Ψηλό».

— Ποῦ θὰ στρώσουμε γιὰ ὕπνο; εἶπαμε ὕστερα.

Στρώσαμε ὄξω, πάνου ἀπ' τὴν ταράτσα. Βγάλαμε τὶς πέτρες και τὰ χαλίκια νὰ μὴ μᾶς τρυπᾶνε τὸ κορμὶ και ρίξαμε τὰ ροῦχα μας. Γιὰ προσκέφαλο πέτρες κι ἀποπάνω τὰ πανωφόρια. Ξαπλωθήκαμε. Ἡ ὥρα δέκα. Οἱ τσοπάνηδες σταυροποδιάστηκαν ὀλόγυρά μας και μιλούσαμε γιὰ τ' ἀστέρια ποὺ λαμπύριζαν στὸν οὐρανὸ τὸν καταξάστερο.

— Αὐτὴ τὴν ἄσπρη τὴν κορδέλα, τὴ γαλατένια, ποὺ πιάνει ὄλον τὸν οὐρανό, πῶς τὴ λέτε;

— Εἶναι ὁ Ἰορδάνης ὁ Πόταμος, ἀποκριθῆκαν οἱ τσοπάνηδες.

Τὰ σκυλιὰ μᾶς τρογύριζαν χωρὶς ν' ἀκούγονται ὀλότελα ἄξαφνα παρουσιάζονταν κεῖ κοντά μας, μιὰ μουτσούνα, ἓνα ξωτικό.

— Μὴ μᾶς ἀρπάξουνε τὴ νύχτα! εἶπα.

Ὑστερα μᾶς καληνύχτησαν οἱ τσοπάνηδες και πᾶνε νὰ κουκουλωθοῦνε μὲ τὴν καπότα τους νὰ κοιμηθοῦνε κι αὐτοὶ ὀλόγυρα στὴν ταράτσα. Τοὺς ἀκούγαμε νὰ κουβεντιάζουν μονάχοι τους κάμποσο. Ἐμεῖς κοιτάζαμε τ' ἀστέρια και τὸ πριονωτὸ στεφάνι τῶν βουνῶν ποὺ κόβει τὸν οὐρανὸ Ἄχούσανε κουδουνάκια ἀπόμακρα, ψηλὰ στὰ βράχια, γλυκὲς φωγοῦλες ποὺ γιομίσανε χαρὰ τὴν καρδιά μας. Οἱ Νεραΐδες θὰ εἶχανε βγεῖ στὰ ἰσιώματα και θὰ χόρευαν. Τὰ Στοιχεῖα θὰ παραφυλάγανε δίπλα στὰ νερά, στὰ ἑβδομηνηταδύο νερά τοῦ Βαρδουσιοῦ.

Ἐνας δροσερός, κρύος ἀγέρας μᾶς χάιδευε τὰ μοῦτρα, ποὺ τὰ εἶχαμε ὄξω ἀπ' τὰ σκεπάσματα. Κατέβαινε ἴσια ἀπὸ τὶς κορφές.

Καληνύχτα!

Κάποια ὥρα μισοξύπνησα. Ἄνοιξα τόνα μάτι μου τ' ἀστέρια λαμπύριζαν πολὺ ζωηρά, βαθειὰ νύχτα ἀκόμα. Ὁ πατέρας μου, πὺν ἦτανε στὸ πλάγι μου, συγυριστήκε.

— Τί ὥρα νάναι; τὸν ρωτάω.

— Κοίτα τ' ἀστέρι πόσο ἀνέβηκε! μοῦ εἶπε.

— Γιὰ βγάλε τὸ ρολόγι σου.

Ντυμένοι εἶχαμε κοιμηθεῖ. Ἐβγαλε τὸ ρολόγι του κι ἐγὼ φώτισα μὲ τὸν ἀναπτῆρα μου. Ἡ ὥρα τρεῖς ἀκριβῶς.

— Καλὰ πὺν ξυπνήσαμε, λέει ὁ πατέρας.

Οἱ τσοπάνηδες δὲν εἶχανε καταλάβει καὶ τοὺς φωνάξαμε. Πετάχτηκαν ὅλοι ἐξὸν ἀπ' τὸ μάρπα Μήλιο.

Σὲ πέντε λεφτὰ τῆς ὥρας εἶμαστε κι ἐμεῖς ποδεμένοι, ἔτοιμοι. Μπήκαμε στὴν ταράτσα ὅπου εἶχανε ἀνάψει φωτιά καὶ καθήσαμε ἓνα γύρο γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε. Ὁξω ἔκανε τόσο κρύο, πὺν εἶχε ἀρχίσει νὰ τρέμει ἡ καρδιά μας. Τὸν ἀδερφό μου δὲν καταφέραμε νὰ τὸν ξυπνήσουμε καὶ τὸν ἀφήσαμε νὰ κοιμᾶται, ἀφοῦ τοῦ ρίξαμε κι ἄλλο σκέπασμα.

Μέσα στὴν ταράτσα γλυκαθήκαμε ἀπὸ τὴ ζεστασοῦλα τῆς φωτιᾶς, καὶ πήραμε ἀπὸ μιὰ μπουκιὰ ψωμοτύρι γιὰ καφέ. Ἡ ὥρα πῆγε τρισήμιση.

— Ζημέρωσε, λέει ὁ πατέρας μου.

— Ἐμπρός, δρόμο.

Σηκωθήκαμε, ἀρπάξαμε τὶς γκλίτσες μας καὶ πήραμε τὸν ἀνήφορο. Ὁ Τάσος μπροστὰ κι ὁ Ἀριστείδης τελευταῖος Ἀνήφορος μαχαίρι. Κι ὁ βλογημένος ὁ Τάσος δὲν ἔκαν καὶ καμιὰ κοδέλα, τραβοῦσε ὀλόϊσα πάνου. Κοβόντανε τὶ πόδια μας. Ὡστόσο περπατήσαμε μισὴ ὥρα.

— Νὰ πάρουμε μιὰ ἀνάσα, εἶπα.

Ὁ πατέρας μου, ἂν καὶ γεροντοτερός μας πολὺ, βαστοῦσε καλά. Καθήσαμε σ' ἓνα ἰσιωματάκι πὺν τὸ λένε «Γελαῖδα-λωνο». Κατασκόταδο, ὁ ἓνας δὲν καλοξεχώριζε τὸν ἄλλο. Ὅλοι ὅλοι εἶμαστε ἔξη, οἱ δυὸ τσοπάνηδες, ὁ πατέρας μου, ὁ Γιάννης Ζαρονῖκος, ὁ Φίλιππας τοῦ Βελοδημήτρη κι ἐγὼ. Ὁ Φίλιππας ὁ κακομοίρης μὸλο πὺν εἶναι βουνήσιος δὲν ἀντέχει στὸ δρόμο, στὴν κούραση, γιὰτὶ ἀπὸ πολλὰ χρόνια

μένει στην Ἀθήνα καὶ ξεσυνείθισε νὰ περπατάει. Τὸν ἄκουσα πὺ ἀναστέναξε καθὼς ξαπλώθηκε χάμου.

— Ἐμπρὸς πάλι.

— Φίλιππα, εἶπα, θὰ πάρεις κι ἐσὺ τὸ σάκο τώρα.

Εἶχα ἓνα σάκο στὴν πλάτη μου ἴσα μὲ δυὸ ὀκάδες. Ὁ Φίλιππας, μόλις μπορούσε νὰ σκαρφαλώνει χωρὶς κανένα βάρος. Τὸν σάκο τὸν πῆρε ὁ Ἄριστείδης. Οἱ τσοπάνηδες περπατούσανε μὲ τὶς γκλίτσες στὸν ὤμο καὶ τὰ χέρια τους κρεμασμένα ἀπ' αὐτές. Οὔτε τὸν χαμπάριζαν ὀλότελα τὸν ἀνήφορο.

Μέσα στὸ σκοτάδι ἔβλεπα νὰ κουνιέται, πότε πίσω μας πότε δίπλα μας, κάτι σὰ φάντασμα, σὰ στοιχειό, ἓνα μουντὸ πρᾶμα.

— Βρὲ τί εἶναι τοῦτο; λέω.

— Εἶναι τὸ σκυλί μου, ἀποκρίνεται ὁ Τάσος γελώντας.

Ἄλλοτε τὸ βλέπαμε κοντά μας κι ἄλλοτε χανόντανε μέσα στὸν πυκνὸν πέπλο τῆς νύχτας· περπατοῦσε ἀθόρυβα, σὰν ἴσκιος ἔμοιαζε.

Ὁ Φίλιππας πῆγε νὰ πέσει κάνα δυὸ φορὲς κι ὁ Γιάννης γλίστρησε κάπου. Κι ἐγὼ παραπάτησα. Ἀλήθεια, μᾶς ἔλειπε καὶ ὕπνος, δὲν ἦτανε μόνο ἡ κακοτοπία πὺ μᾶς ξεθέωνε.

Ξανασταθήκαμε· κι ὕστερα πάλι τὸν ἀνήφορο.

— Ὅλο δεξιὰ νὰ στεριώνετε, φώναξε ὁ Τάσος, ζερβιά εἶναι γκρεμός.

Ὑστερα τὸ σκοτάδι ἀραιώσε, μαντεύονταν τὸ χάραμα. Ὅταν φτάσαμε πάνου, σ' ἓναν πλατὺ λαιμό, βλέπαμε καλούτσικα. Πήραμε τὸ ριζὸ τοῦ βράχου ἴσια πέρα. Καταποπάνου μας ἦτανε τὸ «Ψηλὸ» ἓνας πελώριος μονοκόματος βράχος μὲ κοφτὰ πλάγια. Ἐπρεπε νὰ περπατήσουμε ἴσαμε ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀκόμα, γιὰ νὰ βγοῦμε στὸ μέρος ἔπ' ὅπου μπορούσαμε ν' ἀνεβοῦμε.

— Δῶ εἶναι ἡ Ζαστανιώτικη Διασέλα, εἶπε ὁ Ἄριστείδης.

Κάτου εἶναι σάρα ἀπότομη πὺ κόβεται χαμπηλὰ ἀπὸ βράχια· καὶ στὸ βάθος, ἄπατα, φαίνεται τὸ μέρος τῆς Κουφόλακας. Ἐκεῖ κάτω εἶχαμε πιάσει τὰ καρτέρια τότε πὺ κνηγήσαμε τ' ἀγριόγίδα, ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια.

Ἐνα σκυλί ἀλυχτοῦσε κάπου ἀπόμακρα, χαμένο στὰ βράχια.

— Αὐτοῦ χαμπηλά, εἶναι ὁ Τριωτάκης, εἶπε ὁ Ἀριστείδης.

— Τί, βραχιάστηκε; ρώτησα.

Γελάσαμε ὅλοι.

— Ἀλήθεια βραχιάστηκε, εἶπε ὁ Τάσος, δὲν εἶχε ἄλλον τόπο κι ἦρθε αὐτοῦ κι ἔφκιασε τὴ στρούγκα του.

— Καὶ πῶς τοῦ φέρουν ψωμί;

— Ἄ! σκαρφαλώνει ἡ γυναῖκα του ἀπ' τὴν Κουφόλακα.

Σφουρίξαμε δυνατὰ μὲ τὰ δάχτυλα, μὰ δὲ μᾶς ἀποκρίθηκε ὁ Τριώτης. Κι ὅλο περπατούσαμε.

Τὸ πρωῖνὸ θαμπὸ φῶς, ὁ ἀγέρας κρούς κι ἀγνός, τ' ἄγρια βράχια, ὁ ἀχὸς ἀπὸ τὶς πέτρες ποὺ κυλούσανε στὸ πέρασμά μας, ἡ ἀχνὴ εἰκόνα τῶν μακρυνῶν βουνῶν ποὺ δὲν καλοξεχώριζαν ἀκόμα, ὅλα τοῦτα χωριστὰ ἕνα-ἕνα δονούσανε τῆς κάθε αἰσθησῆς μας τὴ χορδὴ σ' ἕναν τόνο ρωμαλέο καὶ γλυκό κι ἀνταμωμένα μᾶς τύλιγαν σὲ μιὰ μαγικὴ καταχνιὰ ποὺ μᾶς ζάλιζε, μᾶς ἔκανε νὰ κλείνουμε τὰ μάτια γιὰ μιὰ στιγμή. Σὰ νὰ μᾶς πέταξαν ἀπὸ ἕνα σκοτεινὸ ὑπόγειο ὅπου περνάσαμε ὅλη μας τὴ ζωὴ, κατάπληχτοι βλέπαμε, ἀνασαίναμε κι ἀκούγαμε.

Ποῦ εἶναι κεῖνος ὁ ἀνήφορος ὁ φοβερός, τὸ σκοτάδι, ποὺ μᾶς ἔκαναν νὰ σκοντάφτουμε; Εἶναι πολὺ μακρυνά. Γινήκαμε ἀλαφροί, πηδούσαμε κίολας.

Πέρα κεῖ εἶναι ἕνας βαθὺς καὶ στενὸς λαιμὸς στὸ βράχο Ἄπ' τὸ δεξιὸ μέρος ἀνεβαίνει τὸ Ψηλό, ζερβιὰ τουμπιάζ τὸ Κάτου Ψηλὸ σὰ νάνος. Ὁ μεταξὺ τους λαιμὸς εἶναι «Πόρτες».

Φτάσαμε. Σὰν πόρτα εἶναι ἀλήθεια τὸ στενὸ! ἂν τενίσουν τὰ χέρια τους δυὸ ἀνθρώποι ὁ ἕνας πλάϊ στὸν ἄλλο γκίζουν τοὺς παραστάτες, τὸ μονοκόματο βράχο.

Αὐτοῦ δὲ φαινόμεσθε πάρα πολὺ μικροί, σὰν τίποτα μερμηγκάκια ποὺ δὲν τὰ καλοπιάνει τὸ μάτι. Κι ὡς πόσο τραβᾶνε οἱ κορφές; ἴσαμε ἑκατὸν πενήντα μέτρα τὸ Ψηλὸ καὶ τριάντα τὸ Κάτου. Κι ὅμως μπροστὰ σὲ μεγαλύτερους ὄγκους, ἀσύγκριτα ποιοὺ μεγάλους, φαντάζουμε γιὰ κά τι.

Ἄν σταθεῖς στὸ Διπόταμο, στὴν ποδιὰ τῆς Ὁξυᾶς, ποὺ τραβάει χίλια μέτρα πάνου σου, δὲ νιώθεις τὴν ἐκμηδένιση.

Ἐδῶ βρίσκεσαι καταμπροστὰ σ' ἓναν ἀτόφιο βράχο, βλέπεις ὡς τὴν κορφὴν τοῦ καθὼς ἀνεβαίνει κοφτὰ καὶ σὲ πιάνει τρεμούλα... Κι οἱ Πόρτες εἶναι πολὺ ψηλὲς γιὰ τὸν ἄνθρωπο, δὲν ἔχουν ἀνώφλι.

Καθήσαμε στὸ ριζό, ἀφοῦ φορέσαμε τὰ πανωφόρια μας καὶ καπνίσαμε ἀπόνα τσιγάρο. Ἀκόμα χαράματα ὁ οὐρανὸς μουντὸς μὰ καὶ διάφανος.

Ἐνα πεζούλι πρόχειρο ἦτανε χτισμένο λοξοπλαγιαστὰ στὴ ρίζα τοῦ Ψηλοῦ. Τόχε ὁ Τριώτης φκιασμένο γιὰ ν' ἀνεβαίνονε οἱ προβατίνες του, ἀφοῦ σκάλωμα φυσικὸ δὲν εἶχε.

Ὁ πατέρας μου δὲ λογάριαζε ν' ἀνέβει στὴν Κορφὴ ἔλεγε μὴ δὲ βαστάξουν τὰ πόδια του. Τώρα μᾶς τὰ γύρισε.

— Θὰ ρθῶ κι ἐγώ, μᾶς λέει.

— Βαστᾶς;

Ἦτανε πιὸ ξεκούραστος ἀπὸ ὅλους μας!

— Βέβαια θὰ ρθεῖ κι ὁ Μῆτσος ἀπάνου, εἶπε ὁ Ἀριστείδης ποῦ τὸ εἶχε σὲ κακὸ ν' ἀπομείνει κανένας.

Λοιπὸν ξεκινήσαμε γιὰ τὴν κορφὴ. Στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀνεβάσματος δυσκολευτήκαμε γιὰτὶ εἶναι πολὺ ζαβὸ τὸ μέρος. Ὑστερα παίρναμε κάτι κόχες ὅπου φύτρωναν τοῦφρες, καὶ προχωρούσαμε καλούτσικα.

— Νὰ πατᾶτε στὴ ρίζα τῆς τούφρας, ὄχι πάνου, μᾶς συμβούλεψανε οἱ τσοπάνηδες.

Ἦτανε φόβος νὰ γλιστρήσουμε· καὶ τότε, ἀλίμονό μας! Πιανόμαστε καλὰ ἀπὸ τὰ βελονωτὰ στερεὰ φύλλα τῆς τούφρας ἢ ἀπὸ κανένα τσόκι τοῦ βράχου. Χῶμα δὲν ὑπάρχει ὀλότελα σκεδόν. Ἐπρεπε νὰ προσέχουμε νὰ μὴν κυλᾶμε λιθάρια, γιὰτὶ πίσω ἔρχονταν οἱ ἄλλοι, καὶ τελευταῖος ὁ Ντερβίσης τὸ σκυλὶ τοῦ Τάσου. Αὐτὸς πιηδοῦσε κιόλας ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, ἔβγαινε στὴν ἄκρη κανενὸς γκρεμοῦ, στήλιωνε τὰ μπροστινά του πόδια κι ἀγνάντευε στ' ἄβαθα.

— Σταθῆτε! μᾶς λέει κάποια στιγμή ὁ Ἀριστείδης.

Τράβηξε μόνος του σ' ἓνα ζουνάρι τοῦ βράχου καὶ κοίταξε νὰ ἰδεῖ μὴν ἦτανε κανένα πέρασμα, καλύτερο ἀπὸ κεῖνο

πὸν ἤξερε. Ὡστόσο πήραμε μιὰ ἀνάσα ἑμεῖς. Ἄξαφνα ὁ Ντερβίσης ἔχωσε τὴ μουτσούδα του μέσα στὶς τοῦφες κι ἀλυχτοῦσε. Ρωτήσαμε τὸν Τάσο καὶ μᾶς εἶπε πῶς εἶναι ποντικότρυπα αὐτοῦ πὸν ἀλυχτάει τὸ σκυλί. Ποντίκια σὲ διόμισυ χιλιάδες μέτρα ὕψος! Τί διάολο τρῶνε! λιθάρια;

— Ἀπὸ δῶ λάτε, φώναξε ὁ Ἀριστείδης. εἶναι καλύτερο ἀνέβασμα.

Μὲ μιὰ ματιὰ ἀπεικάζει τὸ βράχο. Καὶ γι αὐτὸ βεβαιωθήκαμε καὶ μονάχοι μας. Βγήκαμε μιὰ χαρὰ πάνου.

Ὁ ἥλιος δὲν εἶχε βγεῖ ἀκόμα.

*
* *

Στὰ ἔκπληχτα κι ἀχόρταγα μάτια μας ξανοίχτηκε ὅλος ὁ κόσμος γύρα, λαγκαδιὲς ποτάμια, βουνά, βουνά, βουνά. Κορφὲς ἀμέτρητες, τῆς Ρούμελης, τῆς Θεσσαλίας, τοῦ Μωριᾶ. Κατὰ τὴν ἀνατολὴ ἡ Εὐβοία. Κατὰ τὸ βοριᾶ ὁ Ὀλυμπος ἀχνὸς μέσα σὲ καταχνιά, κολλημένος στὸν ὀρίζοντα, χωρὶς καμιὰ προοπτικὴ. Καὶ ψηλότερός μας.

Σπαράζει ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴ χαρὰ πὸν εἶμαι τόσο ψηλὰ καὶ βλέπω τόσες κορφὲς περήφανες ἀποκάτου μου. Τὴν Ὄξυα τὴν ὀμαλόπλατη σκύβω γιὰ νὰ τὴν ἰδῶ, τόσο χαμηπλὴ εἶναι μόνο δυὸ χιλιάδες μέτρα Ἐμεῖς! τετρακόσια ἐνενήντα πέντε πάνου της . . .

— Νάτος!

Γυρίσαμε ὅλοι κατὰ τὴν Εὐβοία.

Πέρα, βαθιά, μέσα ἀπὸ μιὰ μολυβιὰ καταχνιά, ξεμύτιζε ἡ ἄκρη ἐνὸς μεγάλου κόκινου δίσκου χωρὶς φῶς. Ἀνέβαινε. Πιὸ κάτω ἀπ' τὴν κόκινη ἄκρη, φαινόντανε μιὰ γκριζα λουρίδα τοῦ δίσκου· κι ἀκόμα κάτω, ἡ ἄλλη ἄκρη μουντότερη. Μίκραινε τὸ σκοτεινὸ μέρος καὶ μεγάλωνε τὸ κόκινο. Χώριζαν σὲ μιὰ ὀλότελα ἴσια γραμμὴ. Λοιπὸν δὲν εἶναι καταχνιά κεῖ πέρα, μὰ ἡ θάλασσα, τὸ «Αἰγαῖον πέλαγος».

Σὲ λίγο ἔγινε ὅλος ὁ δίσκος κόκινος, ἔξεκοψε ἀπὸ τὴ θάλασσα. Φῶς τίποτα· ἀκόμα χάραμα. Κοιτάζαμε κατά-

φαισα τὸν ἥλιο καὶ δὲ μᾶς πείραζε καθόλου τὰ μάτια. Ἀνέβαινε καὶ κιτρίνιζε. Πέρασε ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ὅσο νὰ πέσουν ἴσκιοι. Κι ὡς τὴν ὥρα τούτη σιωπηλοὶ χορταίναμε τὸ θέαμα, πὺ δὲν τὸ ἀπολαβαίνουν οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι ποτέ, καὶ λίγοι μιά φορὰ μόνο μποροῦνε νὰ τὸ χαροῦν.

Κι οἱ τσοπάνηδες, ὅσο πὺ ἀναιψε ὁ ἥλιος, ἔμειναν βουβοί.

Ξαπλωθήκαμε στὰ λιθάρια. Ὁ Φίλιππος εἶχε πέσει κατα-

Στὸ Ψηλό: Τὸ φίλημα τοῦ Ἡλίου.

νακρὶς στὸ γκρεμό, σὰν πεθαμένος. Ὁ καφερὸς εἶχε κουρασθεῖ πολὺ καὶ μάλιστα κίότεψε λιγάκι. Δὲν ἤθελε νὰ σηκωθεῖ ἀπὸ κεῖ πὺ κοίτονταν καὶ νὰ μαζωχθεῖ πὺ μέσα. Φοβόμαστε μὴν κυλήσει. Ὁ βράχος φτάνει ὡς τὰ Μουσονιτσιώτικα λιβάδια κοφτά, τετρακόσια μέτρα κάτω.

Αὐτοῦ πίσω ἀπ' τὸ Λάκο, στὴν ἀποκειθε μεριά τοῦ μεσιανοῦ Βαρδουσιοῦ, τῆς Ἀλογόραχης, ἔχουν θαυμάσια βοσκοτόπια οἱ Μουσονιτσιῶτες, ἓνα πλατὺ ὄροπέδιο ἀνάμεσα στὸ Ψηλό, στὴν Ἀλογόραχη μὲ τὶς Σοῦφλες, τὸν Ἄϊλιὰ καὶ τὸ Σινάνι. Κεῖ κάτω βλέπουμε τὰ κοπάδια νὰ

βόσκουν· τὰ πρόβατα φαίνονται μικρὰ σὰ μυῖγες. Ἐνα ἀλλάκι σκίζει τὰ βοσκοτόπια· τὸ νερό του γυαλίζει στὸν ἥλιο. Τὰ πρόβατα ἀραδιάζονται στὸ ἀλλάκι καὶ μένουν κάμποση ὥρα κεῖ, ὅσο νὰ σβύσουν τὴ δίψα τους.

Ἀνάμεσα τὸν Ἀϊλιὰ καὶ τὶς Σοῦφρες σκύβει ἕνας λαιμὸς κατὰ τὰ Μετερίζια, μιὰ ἄλλη κορυφογραμμὴ τῶν Βαρδουσιῶν, πὸν φτάνει ὡς τὸ Λιδορίκι σκεδόν. Κεῖ ἀπὸ πίσω εἶναι τὰ λιβάδια τῆς Βοστινίτσας. Στὸ λαιμὸ διάβηκε τ' ἀρχαῖα χρόνια ὁ στρατηγὸς τῆς Ρώμης Γλαβρίωνας μὲ τὸ ἀσκέρι του, τραβώντας γιὰ τὴ Ναύπακτο. Πῶς τοῦ ἦρθε νὰ σκαρφαλώσει σὲ τοῦτα τ' ἀγρία βουνά! Ἦθελε νὰ κυλίσει πίσω, στὰ Βοστινιτσιώτικα λιβάδια δεξιὰ ἀπὸ τὰ Μετερίζια, καὶ νὰ πάρει τὰ χοναβιά τοῦ ποταμοῦ «Κόκκινος».

Τὰ μουλάρια καὶ τὰ ἄλογα τοῦ στρατηγοῦ κατατσακιστήκανε στοὺς γκρεμοὺς καὶ πολλοὶ στρατιῶτες ἀφήκανε τὰ κουφάρια τους στὰ βράχια γιὰ μεγάλο πανηγύρι τῶν ὄρνιων . . .

Ἀπὸ κάτου μας κλώθει στὸν ἀγέρα ἕνας αἰτός· λουφάζουμε· μὰ δὲ ζυγώνει. Δῶ πάνου βρήκαμε κι ἕνα φτερό αἰτοῦ· τὸ συμμαζώξα νὰ τόχω γιὰ θύμηση.

Φάγαμε καλά. Νερό εἶχαμε ξεχάσει νὰ πάρουμε, μὰ δὲ διψάσαμε· ἦτανε τόσο δροσερὸς ὁ ἀγέρας!

Ὑστερα σκορπίσαμε δῶ κεῖ στὸ περιορισμένο ἴσιωμα τῆς κορφῆς πὸν δὲν εἶναι παρὰ πέντε μέτρα πλάτος καὶ εἴκοσι μᾶκρος. Σκάλισα τ' ὄνομά μου σὲ μιὰ πλακολιθιά, μετὰ σκάλισε κι ὁ Γιάννης τὸ δικό του. Γιὰ σμιλάρι εἶχαμε ἕνα σπασμένον σουγιά. Χωθήκαμε σὲ μιὰ σκισμάδα τοῦ βράχου, πέσαμε μπρούμυτα στὸ χεῖλος του καὶ κοιτάζαμε κάτου. Κάτι μικροπούλια φτερουγίζανε. Ὁ πατέρας μου νομάτιζε τὰ ψηλὰ βουνά πὸν τὰ ξέρει ὅλα. Ὁ Γιάννης μὲ τὸ Φίλιππα στήσανε ἕναν κοκορικό μὲ λιθάκια, ἐνάμισυ μέτρο ψηλόν. Μὲ τὰ κιάλια θὰ τὸν βλέπουμε ἀπὸ τὸ χωριό. Κι οἱ τσοπάνηδες, ἀκουμπισμένοι στὶς ψηλὲς γκλίτσες τους, χαίρονταν τὸ μεγαλεῖο κι ἀγναντεύοντας πέρα κάτου ἀπεικάζανε τὰ τόπια.

Σὲ καμιὰ χαραμάδα τοῦ βράχου ἦτανε φυτρωμένα χαμό-

δεντρα ὡς μιὰ πιθαμὴ ψηλά, μὲ λίγα κλαδάκια ὀλόγυρα. Κάτι μινιατοῦρες δέντρων μὲ βελονωτὰ φύλλα σὰν τοῦ κέδρου. Τὰ λένε «κεδροῦλες». Μιὰ κεδρούλα δὲν εἶναι ψηλότερη ἀπὸ ἓνα μαρούλι μὰ ἔχει τέλειον σχηματισμὸ δέντρου.

Οἱ Σοῦφλες ἀντικρὺ μας παρουσιάζονταν σὰ μιὰ θάλασσα ἀπὸ μυτεροὺς βράχους, μιὰ θάλασσα ἄγρια κυματισμένη. Κάπου δῶ κεῖ ὁμως ξεχωρίζει καμιὰ ὀμάλια.

Ἔλα εἶναι διαφορετικὰ ἀπὸ δῶ πάνου. Τώρα κοιτάμε τὴ σκηνὴ ἀπὸ ψηλά. Ἄλήθεια σκηνογραφίεις! Μὲ τὴ διαφορὰ πὼς δὲ γίνονται παλιόχαρτα σὰ ζυγώσεις. Ἄπλως χάνουνε τὸ ἤρεμο μεγαλεῖο τους, τὴν αἰώνια καὶ θεία τους μεγαλοπρέπεια. Καὶ ζωντανεύουν. Δὲν εἶναι πιά κάτι τὸ ὑπεράνθρωπο, κάτι πολὺ μακρινὸ πού πρέπει νὰ τὸ προσκυνᾷς. Εἶναι ἄγρια βράχια πού ἀχολογᾶνε στὸ κατρακύλισμα τῆς πέτρας, πού ἀντιλαλοῦνε τὸ σφύριγμα τοῦ τσοπάνου, πού κελαϊδᾶνε μὲ τὰ κουδουνάκια τῶν προβάτων. Κι ἀπάνου στὰ ζουνάρια τοῦ βράχου καὶ τίς ὀμάλιες τῆς κορφῆς, σφυρίζουν καμιὰ φορὰ καὶ τ' ἄγριόγίδα. Ἀπὸ μιὰ σκισμὴ τῆς σταχτοκόκκινης πέτρας ἀναβλύζει νερό. Πέρα, τοῦ Σιαφάκα ἢ βρύση, δῶθε, ὁ Ἄράπης, ψηλότερα τὸ Πραματάκι, ἑβδομήντα δύο νερά! Νερά πού ἔρχονται ἀπὸ τὴν καρδιὰ τῶν Βαρδουσιῶν, πού τρέχουν ἀπὸ τὰ περήφανα στήθια τους.

Ζωντανὰ βουνά . . .

Ἐὸ Ὀλυμπος δὲ φαίνεται πιά τώρα πού σηκώθηκε ψηλά ὁ ἥλιος, οὔτε ὁ Εὐβοία ξεχωρίζει· χαθήκανε μέσα στὴν καταχνιά. Μὰ ὅλα τὰ κοντινότερα μέρη τὰ βλέπουμε καθαρά, λουσμένα ἀπὸ τὸ φῶς. Σὰν ξόμπλια ἀπλώνονται οἱ ῥάχες κάτω μας· καὶ στίς βαθιεῖς λαγκαδιεῖς διαβαίνουν τὰ ποτάμια. Ἡ χοναβιά τοῦ Φεῖδαρη χωρίζει ὡς κάτω μακρὰ, ἀνάμεσα στὰ βουνὰ τῆς Αἰτωλίας.

Δὲ μᾶς ἔκανε καρδιὰ νὰ ξεκολλήσουμε ἀπὸ κεῖ πάνου κανένας δὲν ἔβγανε τσιμουδιά γιὰ φευγάλα. Ὁ Ντερβίσης μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια στυλιωμένα στὴν ἄκρη τοῦ γρεμοῦ, ἀκούνητος, ἡσυχος ἀγνάντευε. Εἶχε μιὰ Ὀλύμπια μεγαλοπρέπεια κι αὐτὸς τώρα, ἐνῶ στὰ Κέδρα δὲν ἦτανε

παρὰ ἓνα τσοπανόσκυλο πού ἔφαχνε γιὰ τίποτα ψίχουλα κι ἀλύχταγε.

Κατὰ τὶς ὄχτῳ τέλος, ἀποφασίσαμε νὰ φύγουμε. Ἄρκετὰ χαρήκαμε τὸ μεγαλεῖο μας· δυὸ ὥρες.

Λέω «τὸ μεγαλεῖο μας». Ναί. Στὶς κορφές νιώθω περηφάνεια, αἰστάνουμαι νᾶχω μιὰ ὑπεράνθρωπη δύναμη, θεία. Ἄνωτέρό μου δὲν ἔχω κανέναν· ὁ κόσμος ὅλος μοῦ φαίνεται τόσος δὰ πού μπορῶ νὰ τὸν κρατήσω στὴν παλάμη μου.

Ἄλλη καμμιά χάρη δὲ ζητάω. Θέλω νὰ ἔχω γερὰ πόδια ὅσο ζῶ, νὰ γυρίζω τὰ τόπια, νὰ σκαρφαλώνω στὰ βουνά. Ψηλά, ὅσο εἶναι μπορετὸ ψηλότερα . . .

Τὸ κατέβασμα εἶναι πολὺ δύσκολο.

— Νὰ κοιτᾶτε κεῖ πού πατάει τὸ πόδι σας μόνο, ὄχι ἀλλοῦ πουθενά, εἶπαν οἱ τσοπάνηδες.

Μποροῦσε νὰ ζαλιστεῖ κανένας ἂν ἔβλεπε κάτου καταμπροστὰ τὸ βάρανθο, χίλια μέτρα βάθος Σὲ δέκα λεφτὰ τῆς ὥρας εἴμαστε στὶς Πόρτες. Ὅταν ἀνεβαίναμε, κάμαμι μιὰ ὥρα σκεδὸν γιὰ τὸν ἴδιο δρόμο.

Ἄπ' τὶς Πόρτες καὶ πέρα ἀμαξόδρομος πιά γιὰ μᾶς Μόλις κυλίσαμε πίσω ἀπ' τὴ Ζαστανιώτικη Διασέλα, καθήσαμε κεῖ παρὰ κάτου σ' ἓναν ὄχτο κι ἀγναντεύαμε κατὰ τὸ Λάκο. Ἄν καὶ εἶχε τρεῖς ὥρες ὁ ἥλιος πού βγήκε, δῶ δὲν τὸ πῆρε ἀκόμα. Ὁρα ἐννιά.

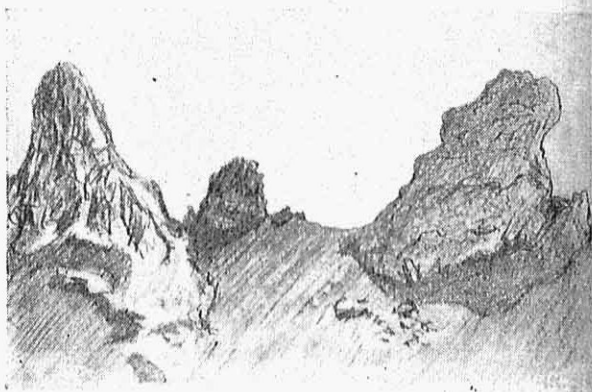
— Ἐμεῖς θὰ πᾶμε νὰ μαζώξουμε τὰ πρόβατα, εἶπαν Ἀριστείδης κι ὁ Τάσος.

Χωρίσαμε. Αὐτοὶ δεξιὰ τὸ πλάι κι ἐμεῖς τὸν κατήφο γιὰ τὰ Κέδρα. Μᾶς εἶχαν ὀρμηνέψει ποῦθε νὰ πᾶμε γιὰ ν βροῦμε ἓνα κρύο νερὸ πού τὸ λένε «Πραματάκι». Κι ἔκε σβύσαμε τὴ δίψα μᾶς σκύβοντας καὶ πίνοντας ἀπὸ τὴν πηγὴ καθὼς πίνουνε καὶ τὰ πρόβατα. Δὲ θέλησε κανένας νὰ μεταχειριστεῖ τὸ μετάλλινο ποτηράκι του.

Σ' ἓνα ἰσιᾶδι, παρακάτου, βρήκαμε τὸ Μπάρμπα Μήλιο. Κάθονταν ἀκουμπισμένος σὲ μιὰ κοτρῶνα καὶ καρτεροῦσε

τὰ πρόβατά του νὰ ρηθοῦνε μόνα μους. Δὲ μπορούσε νὰ σκαρφαλώσει στοὺς βράχους καὶ τίς σάρες, ὁ καιφερός ὁ γέροντας, γιὰ νὰ τὰ μαζώξει. Λησιμόνησα νὰ πῶ πὼς τάχαμε σαλαγίξει ἐμεῖς τὰ πρόβατά του κι ἀράδιασαν τὸν κατήφορο. Ἄλλιῳς θὰ τὰ καρτεροῦσε ἄδικα γιὰτι εἶχανε σταλίσει στὸν ἴσκιο τῶν βράχων.

Φτάσαμε στὰ Κέδρα. Ὁ Κλέαρχος μᾶς περίμενε μόλις εἶχε ξυπνήσει καὶ κάθονταν στὸ πάνου μέρος τῆς ταράσας.

Οἱ Σοῦφλες.

Μπήκαμε ὅλοι μέσα, ξαπλωθήκαμε καὶ μονολογούσαμε, λέγαμε τὰ νέα τῆς κοροφῆς. Ὁ Κλέαρχος ζήλευε ὁ καημένος τοῦ δὲν εἶχε ρθειῖ κι αὐτός.

Σὲ καμιὰ ὥρα μαζώχτηκαν κι οἱ τσοπάνηδες ὅλοι, ἀφοῦ ἤγανε τα κοπάδια τους στὸ στάλο, στὸν ἴσκιο τῶν μελόεδρων ἢ σὲ σπηλιές. Μᾶς ἤρθαν ξεσκούφωτοι, μελαφοί ἰφήνανε σὲ μιὰ ἄκρη τίς ψηλές τους γκλίτσες καὶ σταυροποδιάζονταν χάμου σκουπίζοντας μὲ τὸ μανίκι τὸν ἴδρωτά τους.

Φάγαμε καλά.

Κατὰ τὶς τέσσερες πιάσαμε τὰ ζὰ πὺν ἔβροσαν ἀπολυμένα, ἔτοιμαστήκαμε καὶ κινήσαμε.

Μᾶς φαίνεται πὺς ἀφήνουμε συγγενικά μας πρόσωπα. Πιάνουμε τ' ἀδριαὰ χέρια τῶν τσοπάνηδων, τὰ πλατιά χέρια πὺν σφίγγουν τὰ δικά μας. Οἱ μορφές τους μᾶς εἶναι πολὺ γνώριμες μὲ τὴ θερμὴ, τὴ φιλόξενη ἔκφραση. Μᾶς συνοδεύει ὡς πιὸ πέρα ὁ Γκουζογιῶργος γιὰ νὰ μὴ μᾶς ἀρπάξουν τὰ σκυλιὰ· κι ὁ Ντερβίσης πὺν μᾶς ζύγωνε φιλικὰ σιὸ Ψηλό, ἔδῳ ἀφῆσε τὴν Ὀλύμπια μεγαλοπρέπειά του καὶ μᾶς δείχνει τὰ δόντια.

Πήραμε τὴ ρεματιὰ τοῦ Ἀράπη κι ἀνηφορήσαμε κατὰ τὸ Λάκο. Ὁ Γκουζογιῶργος γύρισε πίσω. Ἐνα ἀλύχτημα ἀκούγεται, ἄλλο ἀποκρίνεται, τρίτο φτάνει ἀπὸ πέρα κι ὁ ἀντίλαλος τὰ κάνει ἑκατό. Περιζωστήκαμε ἀπὸ τὰ σκυλιὰ τοῦ Λάκου καὶ θὰ μᾶς ἔσκιζαν ἂν δὲν ἔφτανε ἀπὸ τὴ Λιθαρόστρουγκα ἕνας τσοπάνης, ὁ Θόδωρος ὁ Κατσούλης.

Πιὸ πέρα, πὺν ξετουμπίζει ἡ ὁμάλια, μᾶς ἤρθανε οἱ τσοπάνηδες τοῦ Λάκου, ὁ Σπῦρος ὁ Γαϊτάνης, ὁ Μάνταλος, τὰ Κατσουράκια κι ἄλλοι. Ἦτανε καὶ δυὸ γυναῖκες πὺν εἶχανε φέρεϊ ψωμί ἢ μιὰ εἶχε φορτωμένο ἕνα σακούλι στὴν πλάτη της. Εἶπαμε κάμπόσα καὶ μὲ τούτους, χαιρετήσαμε καὶ πᾶμε. Πήραμε τὸν κατήφορο. Τὰ σκυλιὰ δὲν ἔπαυαν τὸ ἀλύχτημα, ὅμως δὲ ζύγωναν τώρα. Ἀπὸ παρακάτου, σὰ διαβήκαμε μιὰ βαθειὰ ρεματιὰ, γυρίσαμε πίσω καὶ εἶδαμε τοὺς τσοπάνηδες καὶ τὶς γυναῖκες νὰ κάθονται σιὸν ὄχιο τοῦ Λάκου καὶ νὰ μᾶς κοιτᾶνε. Σὰ νὰ μᾶς προβόδιζαν ἀπὸ τ' ἀγνάντιο. Οἱ γυναῖκες ἔδιναν κάποιον ζεστὸ τόνο στὴ σκηγή. Κι ἀπάνου, τὸ πριονωτὸ στεφάνι τῶν βουνῶν.

Φούσκωσε ἡ καρδιά μου, ἤρθανε δάκρυα στὰ μάτια μου.

Γιατί; Μὰ τὶ χρειάζεται τὸ γιατί; Συγκινήθηκα, αὐτὸ εἶναι ὄλο

Βγαίνουμε ἀπ' τὸ πριονωτὸ στεφάνι τῶν βουνῶν. Οἱ σκηνογραφίες, λίγο - λίγο τοποθετοῦνται.

Γινόμαστε θεατές.